

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

- **Overblik**
- **Biologi**
- **Levested**
- **Historisk udbredelse**
- **Status 2020**
- **Krav**
- **Trusler**
- **Pleje**

Overblik

- Klarlæg artens yngleområder.
- Sørg for at opretholde store bestande af værtsplanten under varierende lysforhold.
- Sørg for at opretholde store områder med passende vegetation.
- Sørg for at der findes mere åbne områder på lokaliteten, hvor artens værtsplanter står solbeskinnet og beskyttet.
- Undlad som hovedregel græsning. Dog kan delvis eller meget ekstensiv og kontrolleret græsning køer eller heste med max. 0,1 storkreatur per hektar være gavnlig. Ved truende overgræsning, skal det være muligt at fjerne kreaturerne med kort varsel.
- Etabler brede rabatter langs veje og grøfter i skove hvor arten allerede forekommer.

Biologi

Dukatsommerfugl er 27-34 mm i vingefang. Hannen er skinnende gylden orange med en smal sort kant og hvide frynser

på oversiden af både for- og bagvinger. Hunnen er gylden orange med sorte pletter på oversiden af både for- og bagvinger. På undersiden af bagvingerne er begge køn farvet i orange og orangegrønt med små sorte og hvide pletter.

Hannen er umiskendelig med sin ensfarvede orange overside, men hunnen kan forveksles med flere andre ildfugle. Den ligner især hunnerne af violetrandet ildfugl (*Lycaena hippothoe*) og sort ildfugl (*Lycaena tityrus*) samt i mindre grad også lille ildfugl (*Lycaena phlaeas*), men den er let at adskille fra de to andre arter på undersidens hvide pletter.

Det enkelte individ lever sjældent mere end et par uger, men oftest meget kortere. Enkelte individer kan dog leve omkring en måned.

Den voksne sommerfugl flyver som regel fra sidst i juni til hen i slutningen af august med et maksimum af individer på vingerne omkring 20. juli. Hannerne starter flyvetiden 7-10 dage før hunnerne, medens hunnerne kan ses op til flere uger efter, at hannerne er stoppet med flyvningen.

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

Arten lever i Danmark udelukkende på forskellige syrearter (*Rumex* spp.). Den foretrækker almindelig syre (*Rumex acetosa*) men bruger sandsynligvis, i hvert fald på nogle levesteder, også rødknæ (*Rumex acetosella*), dusksyre (*Rumex thyrsoflorus*) og kruset skræppe (*Rumex crispus*).

De hvide halvkugleformede æg lægges enkeltvis eller nogle få stykker sammen oftest på tørre plantedele eller andet materiale i umiddelbar nærhed af værtsplanten. Enkelte æg kan lægges på de nederste dele af værtsplanten. Æggene lægges ofte spredt over større områder indenfor levestedet, hvor der findes egnede områder med værtsplanter. Disse står oftest i omkring en halv meter høj græsdomineret lysåben vegetation. I mange tilfælde bliver planter, som står i overgangen mellem lav og lidt højere vegetation, foretrukket som værtsplanter.

Larven overvintrer som fuldt udviklet i ægget. Den klækker i april og forpupper sig lidt ind i juni. Larven æder som lille de helt friske skud af værtsplanten, hvor den på bladets underside gnaver af de øverste celleder, så de fremstår som gennemsigtige områder på bladene. Som udviklet gnaver den af kanten af bladene.

Larven er som voksen grøn med en smal hvid rygstribe.

Puppen, som er benhvid, ophænges lavt i vegetationen. Udviklingen til voksen sommerfugl tager 14-28 dage.

Arten flyver noget omkring inden for levestedet. For enkelte individer er en aktionsradius på nogle hundrede meter sandsynligvis det normale.

Langt de fleste populationer holder sig fortrinsvis til det samme lille område på levestedet år efter år. Hannerne forlader som regel ikke det oprindelige levested, medens nogle af hunnerne, i hvert fald

Dukatsommerfugl foretrækker en urterig vegetation. Vegetationen hvor arten trives er ofte højere end hvad mange andre sårbare dagsommerfugle foretrækker.

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

efter at have lagt den første portion æg, har en tendens til at flyve længere bort.

Den enkelte population er sjældent på mere end 50 til 100 dyr, men enkelte store levesteder kan opretholde noget større populationer.

Arten søger ivrigt nektar på et bredt udvalg af blomster fx brombær (*Rubus* spp.), hvid okseøje (*Leucanthemum vulgare*), røllike (*Achillea millefolium*), oksetunge (*Anchusa officinalis*), knopurt (*Centaurea* spp.), blåhat (*Knautia arvensis*), gul snerre (*Galium verum*), gyldenris (*Solidago* spp.), tidsel (*Cardus* spp.), høgeurt (*Hieracium* spp.) og ranunkelarter (*Ranunculus* spp.).

Levested

Dukatsommerfugl findes på halvtørre til halvfugtige levesteder i små og store skovlysninger, i bakket græsland og på andre beskyttede steder med høj og vari-

eret græsvegetation med mange blomster.

Arten findes på naturligt næringsfattige til middel næringsrige levesteder.

Historisk udbredelse

Dukatsommerfugl har tidligere haft en vid udbredelse i Midt- og Vestjylland, det meste af Sjælland samt på Falster og Bornholm. Desuden har arten været fundet enkelte andre steder spredt over landet mest sandsynligt som rester af tidligere ynglepopulationer. Arten har ikke været kendt fra Fyn på nær ganske enkelte strejfer.

Fra omkring 1970 og frem har arten haft en voldsom tilbagegang på Sjælland og Bornholm, og den er tillige så godt som forsvundet fra vores andre øer. Den har været mere stabil i Jylland men er også her gået tilbage især i de senere år.

Han af dukatsommerfugl på marguerit, en af artens foretrukne nektarplanter.

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

Status 2020

Dukatsommerfugl har stadig sine bedste levesteder i Midt- og Vestjylland. Den findes stadig flere steder på Sjælland og Bornholm. I resten af landet er den uddød på nær nogle ganske få steder.

Det er en af de arter, som i øjeblikket må betragtes som temmelig truet i Danmark, især uden for Jylland, da antallet af populationer her er lille og stadig fallende.

Arten er i Rødliste 2019 vurderet som LC (livskraftig).

Krav

Dukatsommerfugls præcise krav til levestederne kendes ikke til fulde, og i Danmark er artens livskrav ikke særlig, hvis overhovedet, undersøgt.

Det er vigtigt, at levestederne holdes fri for gødning og sprøjtegifte.

Det er vigtigt med en stor bestand af egnede værtsplanter.

Arten foretrækker blomsterrigt mere end knæhøjt græsland. Der skal være en mosaikagtig bevoksning med lægivende træer og buske på levestedet, gerne i nærheden af skov.

For at opretholde en stabil bestand gennem en længere årrække, har den behov for et levestedsareal på over 15 hektar population til stedse opfylder både den voksne sommerfugl og larvens behov.

Oftest er levestederne kendetegnet af et bredt udvalg af nektarplanter i artens flyvetid

Trusler

Dukatsommerfugl er gået en del tilbage på Sjælland, men er stadig talrig i store dele af Jylland.

De største trusler for arten må i dag anses for at være tilgroning, opdyrkning, tilplantning samt dræning af levestederne.

Slåning af vejkanter på forkerte tidspunkter har været og er stadig ødelæg-

gende for artens overlevelse på mange levesteder.

Næringstilførsel som følge af inddrift af markgødning eller fra kvælstofnedfald og deraf følgende tæt græsvækst og mindre blomsterflor truer ligeledes arten.

Desuden har ophør af meget ekstensiv drift af naturlige blomsterrige græsarealer betydet et betydeligt mindsket antal egnede levesteder for arten.

Samtidig kan skadelige påvirkninger fra fx sprøjtegifte og måske klimaændringer være en trussel.

Populationerne er i dag, i hvert fald på Sjælland, for det meste små og isolerede og dermed truede. Desuden kan et enkelt dårligt år, fx med ustadigt vejr eller uheldig plejetechnik, udrydde arten på levestedet, og da der ofte er meget langt til nærmeste anden population, har den ikke mulighed for at indvandre.

Som med så mange andre sommerfugle er de mange faktorer og kombinationen af disse, som påvirker artens livsmuligheder, meget komplekse og vanskelige både at erkende og studere. Den samlede påvirkning på arten af de ovennævnte faktorer er ukendt, men har rimeligvis ganske stor betydning for artens overlevelse på det enkelte levested.

Pleje

Dukatsommerfugl er som de fleste dagsommerfugle ret svær at pleje for, da mange flere faktorer end de åbenlyse som værtsplanter, vegetationshøjde og nektarplanter spiller ind. Mange uforudsete og uigennemskuelige faktorer, som jordbundsforhold, fugtighed, temperatur på forskellige dele af levestedet, solindfald og mikroklima, er i spil. Nedenstående er forslag til tiltag, der med enkle midler og metoder kan skabe gode levesteder for arten.

Så længe en bestand af arten er lille og truet, er det især vigtigt at kende æglægningsområderne, så man ikke ved et til-

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

fælde kommer til at ødelægge disse. Grundige undersøgelser af artens levevis og æglægningsadfærd på de enkelte levesteder er et vigtigt arbejde forud for igangsættelse af pleje eller anden drift, hvis denne skal udføres på den bedst mulige måde for arten.

Arten tåler generelt ikke græsning, da den foretrækker åbent knæhøjt græsland. En delvis og meget ekstensiv græsning eller anden forstyrrelse af dele af levestedet kan dog finde sted for at skabe huller i vegetationen med de rette mikroklimatiske vilkår for værtsplanten og artens larver.

Et passende græsningstryk vil formodentlig som udgangspunkt være under 0,1 storkreatur (SK)/ dyreenhed (DE) pr. hektar (70 kg pr. hektar) ved sæsongræsning. Hvis græsningen på lokaliteten foregår som helårsgræsning, bør græsningstrykket kun være omkring 1/3 af græsningstrykket ved sæsongræsning.

Dette bør justeres i løbet af græsningssæsonen for at opnå den for arten bedste påvirkning af vegetationen og levestedet.

Hvis der græsses på levestedet, skal være muligt at fjerne kreaturerne med kort varsel, hvis græsningstrykket bliver for stort.

På store varierede biotoper kan et stort område på flere hundrede hektar indeholdende levestedet indhegnes som storfold. Denne fold bør kunne opdeles i tre til fire mindre folde, så græsserne kan flyttes fra fold til fold for at styre græsningstrykket mest optimalt. På steder hvor kontinuerlig flytning af dyrene er for vanskeligt, kan der på de dele af lokaliteten, hvor der er den mindste naturkvalitet, oprettes en aflastningsfold, hvor dyrene kan stå med tilskudsfodring i de perioder, hvor selve lokaliteten ikke kan afgræsses.

Tilskudsfodring må ikke forekomme andre steder end i aflastningsfolde.

Hun af dukatsommerfugl. Bagvingens pletrækker ligner udråbstegn hvilket adskiller den fra de andre ildfugles hunner. Hunnen lægger ofte æg på værtsplanter, der står i områder hvor vegetationens højde skifter.

Dukatsommerfugl

Lycaena virgaureae

Der bør kontinuerligt foregå en tæt overvågning af græsningstrykket og populationsudviklingen for arten for at sikre, at græsningen foregår på den optimale måde.

Manuel slåning af levestedet kan foretages i maj-juni inden flyvetiden starter men kun på op imod en fjerdedel af arealet.

Områder, som ikke udnyttes af arten fx på grund af for tæt græsvækst, ingen værtsplanter og få blomster, kan slås, og det afslåede fjernes for at udpine jorden. I dette tilfælde vil en slåning af op til halvdelen af arealet, hvor der skabes små åbne områder i større områder med højere vegetation, være godt. Eventuelt kan tætte græsområder pløjes eller skræbes for at skabe gode forhold for værtsplanterne.

I skove bør der skabes kontakt mellem nuværende levesteder og potentielt egnede levesteder i nærheden. Dette kan op-

nås ved at muliggøre spredning langs skovveje og grøfter. Et optimalt middel til at opnå denne spredning, samt at skabe periodevis eller permanente ynglearer, er at gøre rabatterne langs skovvejene 10-20 meter brede og holde disse åbne ved periodevis mosaikagtig slåning. Det samme gælder langs grøfter, hvor en bræmme på 5-10 meter bør friholdes for trævækst og plejes på samme måde. Disse brede rabatter vil, foruden at give arten bedre livsvilkår, også generelt skabe et rigt og varieret insektliv. Det vil også være positivt at fælde træer i brede bånd gennem tætte beplantninger, så der skabes varme områder med lav bevoksning.

Kratrydning af birk, bævreasp og fyr kan være nødvendig på mange levesteder.

Indhent gerne råd og yderligere oplysninger fra specialister i dagsommerfugle omkring pleje af levesteder for arten.

Se desuden de generelle afsnit. □

Undersiden af dukatsommerfugl med de karakteristiske hvide pletter. Blåhat er en yndet nektarkilde for engens dagsommerfugle.